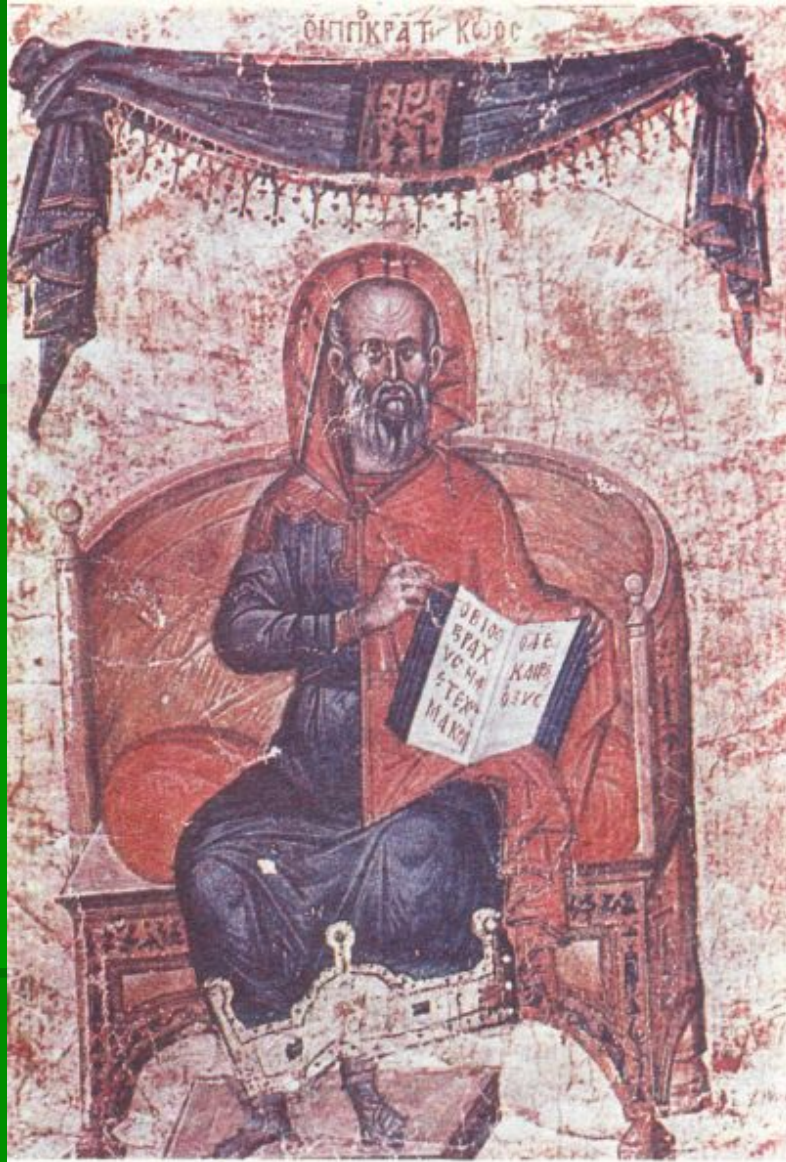


Медицина України часів Київської Русі

Велику роль в історії української медицини відіграв Києво-Печерський монастир, заснований в XI ст. прпп. Антонієм та Феодосієм. Цей монастир вже з перших років свого існування став не тільки одним з центрів православ'я, але й осередком вітчизняної культури — літописання, мистецтва, архітектури. Тут жили і працювали видатні літописці, художники. Перші ченці Печерського монастиря прийшли з Афонської гори, де за імператора Романа при монастирі була закладена св. Афанасієм «лікарня хворих ради», і принесли з собою лікарські знання. Печерський Патерик доносить до нас відомості про кількох подвижників печерських, що уславилися своїм лікарським мистецтвом. На скрижалях української історії значаться імена таких подвижників, котрі славилися даром зцілення й лікування хворих, як Антоній Преподобний, Даміан, Агапіт Печерський, Пимен Посник тощо. Чимало вправних «лічців» жило в Києві за часів Ярослава Мудрого, при дворі князя Всеволода Ярославича та його сина Володимир Мономаха

Багато давньоруських монастирів були центрами освіти, в них навчали медицині за грецькими та візантійськими рукописами. У процесі перекладання рукописів з грецької й латини ченці доповнювали їх своїми знаннями, в основі яких лежав досвід руського народного лікування. Невелика кількість літературних пам'яток юридичного, оповідного змісту, що дійшли до нас з часів Київської України-Руси, свідчить про широкий кругозір їхніх авторів, обізнаність із працями видатних учених Заходу й Сходу.



Гіппократ
Візантійська мініатюра XIV ст.

Св. Олімпій Іконник лікував переважно хворих зі шкірними захворюваннями. Свою основну професію іконописця він вдало поєднував з лікуванням, використовуючи як лікарські засоби фарби, якими писав ікони. Рослинні барвники грали важливу роль в лікуванні шкірних хвороб у багатьох народів. Олімпію приписували спроможність виліковувати найрізноманітніші гострі і хронічні шкірні захворювання. Під час лікування Олімпій брав фарбу з «вапниці» (горщика живописця) і змазував нею гнійні виразки, роблячи це кілька разів. Потім хворий змивав фарбу водою. Видужання хворого викликало захоплення пацієнтів. Фарбами лікували не тільки шкірні хвороби. Фарбою індиго, сандалом, кубовою фарбою давньоруські лікарі успішно виліковували «вогневиці», малярію, пропасницю. Жовті і червоні фарби застосовувались при гнійних виразках і

Агапіт лікував в основному травами (в ті часи кожний «лічець» сам виготовляв ліки), був носієм і досвіду, і секретів своїх попередників. Агапіт славився також умінням підбирати продукти харчування для хворого. Крім того, він користувався засобами, завезеними з інших країн. Так, коли лікар Вірменин відвідав Агапіта, то знайшов у нього «зеліе», про яке сказав: «Несть се от наших зелий, но мню яко се от Александрии приносять». Цікаво, що на долонях мощеї Агапіта були знайдені залишки міді та пилок рослин з берегів колишньої Візантії. Вважається, що це є складові частини ліків стародавнього українського лікаря.



Гобелен-триптих *Київська Русь* (худ. Л. Козаченко)

По містах серед представників різних професій були й особи, які займалися лікувальною справою. Вже в ці часи окремі з них «спеціалізувалися» на лікуванні ран, переломів, пусканні крові (рудомети), інші — на замовлянні зубів (зубоволоки), лікуванні очей, допомозі породіллям тощо. Для частини цих осіб лікувальна справа була не основним заняттям, а лише додатковим приробітком. Із збільшенням населення міст зростав попит на медичну допомогу. А, отже, зростала кількість осіб, для яких лікувальна справа була основною професією, частіше спадковою. Основою знань цих лічців був віковий досвід народної емпіричної медицини з елементами містичного характеру, що зумовлювалося тогочасним світоглядом. Ці народні лічці користувалися довір'ям у населення і представників влади. У наших ранніх збірниках законоположень («Руська правда», XI ст.) згадується про лікарів і винагороду їм за лікування. Часто лікування провалили в пазнях



Інтер'єр Давньоруська лазня (худ. А. Крижопольський, Л. Козаченко, скульп. С. Британ)

Були й жінки-цілительки. Так, селянська дівчина, дочка бортника Февронія, яка дістала медичні знання від своїх батьків — народних цілителів, успішно застосовувала їх на практиці. Дочка чернігівського князя Єфросинія була «зело сведуца в Асклепиєвих писаннях» — так називали тоді медичні книги. Княжна Анна Всеволодівна в XI ст. у Києві відкрила світську школу, де викладалася медицина.

Онука Володимира Мономаха — Євпраксія — видала (дехто вважає, що сама написала) медичну працю, присвячену питанням фізіології, гігієни, пропедевтики та профілактики деяких захворювань.

Медичний трактат складається із 5 частин. У першій частині — загальний огляд уявлень про гігієну. У другій частині — поради щодо дотримання гігієни шлюбу, під час вагітності та догляду за дитиною. В третій частині — положення про гігієну харчування. В четвертій — інформація про зовнішні захворювання та рецепти лікування зубних і шкірних хвороб. В п'ятій частині — серцеві та шлункові захворювання і поради з їх профілактики.

Дякую за увагу !

